

**EXAMENUL NAȚIONAL DE DEFINITIVARE
ÎN ÎNVĂȚĂMÂNT**

**PROGRAMA
PENTRU**

**EDUCAȚIE MUZICALĂ SPECIALIZATĂ
(ARTĂ VOCALĂ, MUZICĂ INSTRUMENTALĂ)**

**- București -
2020**

Notă de prezentare

Programa de față se adresează absolvenților instituțiilor de învățământ superior artistic care vor desfășura activități didactice în cadrul ariei curriculare arte – disciplinele din cadrul educației muzicale specializate din învățământul vocațional cu profil artistic, specializarea muzică, după cum urmează: ansambluri instrumentale/vocale, artă vocală (canto clasic și canto popular), muzică instrumentală (vioară, violă violoncel, contrabas, chitară, harpă, flaut, oboi, clarinet, saxofon, fagot, trompetă, corn, trombon, tubă), muzică de jazz-muzică ușoară/divertisment, corepetiție.

La elaborarea programei au fost luate în considerare documentele reglatoare din domeniul curricular, armonizarea cu nivelul de formare continuă din cadrul departamentelor de pregătire didactică și de specialitate din cadrul universităților și al facultăților de artă și nu în ultimul rând, opiniile unor profesori cu o bogată experiență didactică și artistică. Prin conținutul pus la dispoziție de prezenta programă și pentru a realiza o educație muzicală specializată eficientă pe termen lung, profesorul trebuie să facă demonstrația că are capacitatea de a parcurge procesul instructiv-educativ la un nivel artistic și pedagogic convingător.

Programa are în vedere:

- aprofundarea pregătirii de specialitate corespunzătoare competenței didactice a profesorului de educație muzicală specializată;
- actualizarea bazei teoretice și practice privitoare la aspectele didactice fundamentale care se leagă de realizarea educației muzicale în învățământul vocațional cu profil artistic;
- corelarea conținuturilor de specialitate cu curriculum-ul național în vigoare;
- aplicarea didacticii specialității în activitatea la clasă;
- dezvoltarea competențelor de utilizare intra, inter și transdisciplinare a conținuturilor și a formării unei culturi curriculare solide;
- valorificarea conținuturilor disciplinei prin construirea unui demers didactic modern, prin proiectare structurată, prin organizarea unor activități de învățare centrate pe nevoile și interesele elevului/elevilor care să faciliteze învățarea eficientă de către aceștia a conținuturilor specifice disciplinei;
- dezvoltarea competențelor de evaluare cu ajutorul metodelor, instrumentelor de evaluare și reglarea demersului didactic pe baza interpretării informațiilor oferite de rezultatele evaluării.

Pentru a realiza transferul deprinderilor artistice, în cadrul căruia se obține modelarea intenționată a personalității elevului ca viitor instrumentist, interpret, cadru didactic sau viitor consumator avizat de artă, profesorul trebuie să utilizeze forța educativă a exemplului personal. Prin conținuturile puse la dispoziție de prezenta programă, profesorul va produce dovada concretă a faptului că stăpânește în mod profesionist disciplina pe care o predă. Totodată, în procesul de predare-învățare-evaluare, cadrul didactic reprezintă autoritatea profesională prin demonstrarea de competență la nivel general, specific și transversal, după cum urmează, fiind capabil să:

Competențe generale

- stăpânească conținuturile științifice ale disciplinei;
- opereze corect și adecvat cu limbajul de specialitate necesar praxisului muzical școlar;
- motiveze elevii pentru formarea și dezvoltarea deprinderilor și aptitudinilor specifice, precum și dezvoltarea gustului estetic;
- construiască demersuri didactice interactive și să-și adapteze strategiile didactice la conținuturi și la individualitatea elevului în vederea formării unei personalități creative a acestuia.
- dețină competențe în utilizarea tehnologiilor informaționale specifice educației artistice și educației muzicale specializate.

Competențe specifice

- utilizeze documentele școlare reglatoare ale specialității respective în spiritul principiilor didactice, pentru și prin aplicarea adecvată a programei școlare, în vederea unui demers didactic eficient și diferențiat, în funcție de particularitățile elevilor;
- demonstreze o gândire critica privitoare la creațiile muzicale, având o atitudine reflexivă asupra muzicii, precum și disponibilitatea de a transfera și promova în viața socială valori estetice;
- comunice eficient cu elevul / elevii;
- funcționeze ca factor integrator al valorilor culturale naționale și universale în comunitatea locală/națională/internațională.
- aibă o conduită profesională și personală adecvată în relația cu elevii.

Competențe transversale

- proiecteze, organizeze, și să evalueze un eveniment artistic;
- aplice tehnicile de muncă eficientă într-o echipă multidisciplinară pe diverse paliere ierarhice;
- autoevalueze nevoia de formare profesională în scopul inserției și adaptabilității la cerințele locului de muncă.
- dobândească o gândire structurată;
- fixeze un target pentru prestare optimă;
- aibă *personal branding*.
- demonstreze capacități de team building;
- cunoască managementul performanței;
- motiveze și să antreneze elevii ca leadership al acestora.

Prezenta programă este valabilă și pentru absolvenții aparținând minorităților naționale.

Educație muzicală specializată (artă vocală, muzică instrumentală)

Discipline de specialitate:

I. Istoria muzicii universale și românești

II. Forme și genuri muzicale

III. Didactica specialității

I. ISTORIA MUZICII UNIVERSALE ȘI ROMÂNEȘTI

1. Cultura muzicală în Renaștere: context istoric al perioadei, estetica înnoirii limbajului. Apariția și evoluția genurilor muzicale: madrigalul, motetul, missa, chansonul, liedul, opera (*dramma per musica*); caracteristici, reprezentanți și lucrările acestora.
2. Barocul muzical: estetica înnoirii limbajului muzical; genuri și forme reprezentative; reprezentanți și creațiile acestora.
3. Evoluția spectacolului vocal-dramatic în secolul al XVIII-lea (de la opera seria și opera buffa la formele lirico-dramatice naționale).
4. Clasicismul muzical: particularitățile limbajului muzical; genuri și forme reprezentative; reprezentanți și exemple de lucrări ale acestora.
5. Romantismul muzical: orientări estetice; înnoirile limbajului muzical; genuri și forme reprezentative (inclusiv programatismul) virtuozitatea instrumentală (evoluția și perfecționarea instrumentelor, compozitori reprezentativi și creațiile acestora. Școlile muzicale naționale europene în secolul al XIX-lea (rusă, nordică, poloneză, cehă, ungară, spaniolă, românească s.a.): caracteristici, genuri predilecte și compozitorii reprezentativi.
6. Diversitatea stilistică la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea; verism, impresionism, neo-clasicism, post-romantism, expresionism etc.; înnoiri de limbaj, concepții stilistice, reprezentanți și creațiile semnificative ale acestora. Compozitori reprezentativi:

Claude Debussy, Richard Strauss, Carl Orff, Arthur Honegger, Arnold Schönberg, Anton Webern, Alban Berg, César Franck, Anton Bruckner, Gustav Mahler s.a.

7. Orientări stilistice și opțiuni creatoare în muzica contemporană: muzica concretă și electronică, aleatorismul, constructivismul, muzica stockhastică, sisteme muzicale de sinteză etc. Compozitori reprezentativi în secolul XX: I. Stravinsky, B. Bartok, O. Messiaen, K. Stockhausen, P. Boulez, Y. Xenakis, J. Cage ș.a. Exemple de lucrări reprezentative ale compozitorilor menționați.

8. Cultura muzicală românească în secolele XV-XVIII. Evoluția culturii în Țările Române, Moldova, Transilvania: rezultat firesc al imperativelor social-politice ale epocii; realitatea românească și inspirația folclorică - factori determinanți ai identității naționale; - locul școlii naționale în contextul muzicii universale; prezentare generală, caracteristici, reprezentanți.

9. Apariția și evoluția școlii muzicale românești de compoziție – în sec. al XIX-lea; surse de inspirație, genuri muzicale predilecte (vocal, coral, cameral, simfonic, operă) și compozitori reprezentativi. Exemple de lucrări.

10. George Enescu – personalitate complexă a culturii românești și universale. Biografie și creație; importanța compozitorului, interpretului, pedagogului în context cultural național și universal.

11. Etapa modernă și contemporană a muzicii românești (sec.XX-XXI): orientări și direcții de creație, genuri abordate, valorificarea folclorului muzical în creație; reprezentanții generației post-enesciene ai școlilor de compoziție din București, Cluj și Iași. Exemple de lucrări.

12. Muzica de divertisment și muzica de jazz - muzica ușoară a secolului al XX-lea; impactul promovării „muzicii noi” universale și românești, în plan socio-cultural pe termen scurt, mediu și lung, exemple.

II. FORME ȘI GENURI MUZICALE

1. Principalele forme muzicale: lied, menuet, scherzo, rondo, invențiunea, fuga, variațiunea, sonata; caracteristici, structură arhitectonică, exemplificări.

2. Forme polifonice: motetul, madrigalul. Caracteristici, exemplificări (lucrări și compozitori);

3. Genurile muzicale: vocale, corale, instrumentale, vocal-instrumentale și lirico-dramatice. Caracteristicile și analiza acestora. Exemplificări (lucrări și compozitori);

4. Genul miniatural și diversitatea lui stilistico-interpretativă. Exemple de lucrări și compozitorii acestora.

BIBLIOGRAFIE PENTRU TEMATICA DE SPECIALITATE

Chelaru, C., *Cui i-e frică de Istoria muzicii?*, vol.I-III, Editura Artes, Iași, 2007

Ciocan, D., *Probleme de semiotică muzicală, în: Studii de muzicologie*, vol. XXI, Editura Muzicală, București, 1988

Ciobanu, Maia *Forme muzicale* Fundația Romania de Măine, București, 2005

Constantinescu, G., Boga, I., *O călătorie prin istoria muzicii*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007

Cosma, O. L., *Hronicul muzicii românești* vol I-IX, Editura Muzicală, București

Cumpătă, D., *Elemente de metodică a studiului și predării instrumentelor cu coarde*, Editura Academiei de Muzică, București, 1997

Dediu-Sandu, V., *Muzica românească între 1944-2000*, Editura Muzicală, București, 2002

Denizeau, G., *Să înțelegem și să identificăm genurile muzicale*, Editura Meridiane - Larousse, 2000

Herman, V., *Formele muzicii vechi europene*, Editura MediaMusica, Cluj-Napoca, 2009

Herman, V., *Formele muzicii clasicele vieneze* Editura MediaMusica, Cluj-Napoca, 2009

Herman, V., *Originile și dezvoltarea formelor muzicale*, Editura Muzicală București, 1982

Iliuț, V., *De la Wagner la contemporani*, vol II-VI, Editura U.C., București, 1996

Iliuț, V., *O carte a stilurilor muzicale*, Editura Acad. de Muzică, București, 1996

Ionescu, Doru *Timpul chitarelor*, Editura Integral, 2017

Ionescu, Doru, *Vocile jazzului românesc*, Editura Eikon, 2019

- Oprea Gh, *Curs de folclor*, Editura Muzicală, București, 2002
- Ștefănescu, I., *Istoria muzicii universale* vol. I-IV, Fundația Culturală Română, 1995-2002
- Stoianov, Carmen, Marinescu Mihaela, *Istoria muzicii universale*, ediția a II-a, Editura Fundația România de Măine, București, 2008
- Stoianov, Carmen, Stoianov, Petru, *Istoria muzicii românești*, Editura Fundației România de Măine, București, 2005
- Timariu, V., *Analiza muzicală între conștiința de gen și conștiința de formă*, Editura Universității din Oradea, 2003
- Timariu, V., *Dicționar noțional și terminologic*, Editura Universității din Oradea, 2004
- Tiberian, Mircea, *Sunetul de referință și arca muzicii occidentale*, Nemira, 2013 și cursuri de jazz UNMB, București, 2006
- Todută, S., *Formele muzicale ale barocului* (vol. I - III), Ed. Muzicală, București, 1960-1979
- Teodorescu-Ciocănea, L., *Tratat de forme și analize muzicale*, Editura Muzicală, București, 2005
- Urmă Dem., *Acustica muzicală* Editura Didactică și Pedagogică, București, 1982
- Vancea, Z., – *Creația muzicală românească*, sec. XIX-XX, Editura Muzicală București, 1989
- Vasile, V., *Istoria muzicii byzantine* vol. I-II, Editura Interprint, 1997
- Voiculescu, D., *Polifonia secolului XX*, Editura Muzicală, 2005
- Voiculescu, D., *Fuga în creația lui J.S.Bach*, Editura Muzicală, București, 2000
- *** *Dicționar de termeni muzicali* Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984
- *** Grove's, G., *Dicționar of Music and musicians*, Editura Blom, London, 1994

III. DIDACTICA SPECIALITĂȚII

1. Curriculum Național: terminologie, structura planului de învățământ, a programelor școlare, curriculum la decizia școlii, cicluri curriculare.
2. Procesul de învățământ ca relație între predare-învățare-evaluare. Caracterul formativ-educativ al procesului de învățământ: lecția de educație muzicală specializată: specificul acesteia; cunoașterea particularităților de dezvoltare specifice fiecărei vârste, tipuri temperamentale, caracterul, stiluri de învățare, vârsta școlară/vârsta instrumentală/vocală. Formarea și dezvoltarea deprinderilor specifice educației muzicale specializate (funcție de specialitate) exemple; etapele pregătirii unei lucrări muzicale (instrumentale/vocale/ansambluri), formarea și dezvoltarea auzului, formarea și dezvoltarea memoriei muzicale a elevilor; organizarea și îndrumarea studiului individual; Elemente de tehnică instrumentală/vocală specifice și mijloace de expresie contemporane. Exemplificări. Pregătirea pentru performanță; cu exemple din practica personală. Pregătirea psihologică a elevilor în vederea apariției în public prilejuită de diferite evenimente (recitaluri individuale, spectacole ocazionale, concursuri etc.);
3. Proiectarea - demers de organizare anticipată a activității didactice în lecția de educația muzicală specializată:
 - cunoașterea programei școlare: structura acesteia, definirea și corelarea elementelor de structură a programei școlare;
 - proiectarea unităților de învățare prin prisma realizării competențelor. Modele de proiectare pentru desemnarea activităților de învățare în care vor fi implicați elevii, a selectării resurselor cele mai eficiente etc.;
 - strategii didactice de realizare a conținuturilor programei, conforme cu etapele de predare a orei de educație muzicală specializată: procedee de predare a tehnicii instrumentale/vocale, a textului muzical (structură, corelarea tehnicii cu interpretarea), a conținuturilor teoretice, stilistice etc.;
 - constituirea demersului didactic (adaptarea strategiilor didactice) pentru realizarea unui învățământ centrat pe elev prin formarea de competențe stabilite prin programa școlară.
4. Metode și mijloace didactice specifice: metode de învățământ adecvate lecției de educație muzicală specializată; (demonstrația, conversația, explicația, exercițiul, algoritmizarea, studiul de caz s.a.); importanța utilizării mijloacelor de învățământ potrivite în vederea realizării unei lecții de calitate.

5. Criterii de selectare a repertoriului: nivelul tehnicii instrumentale/vocale necesare în vederea redării juste melodico-ritmice a lucrărilor muzicale (relația tehnică/interpretare) în acord cu particularitățile psihofizice ale elevului/elevilor. Fișa de caracterizare psihologică și rolul ei în activitatea didactico-pedagogică.

6. Activități muzicale extracurriculare; abordări didactice; modalități de selectare a repertoriului în funcție de diferite manifestări artistice (activități ocazionate de diferite evenimente, concurs interșcolar, județean, național, internațional;

7. Audiția muzicală: act de educare a sensibilității auditive, afective, de formare a capacității de selectare a valorilor muzicale; locul și rolul audiției muzicale în formarea și dezvoltarea gustului estetic; analiza comparată a aceluiași lucrări muzicale (concert instrumental, muzică de camera, simfonie, operă, alte lucrări solistice etc.) în interpretări diferite - procedeu în munca de autoperfecționare a interpretului; recomandări și restricții în folosirea acestui procedeu.

8. Lecția de educație muzicală specializată: corelarea cu mijloace de expresie ale altor discipline/ abordări interdisciplinare (literatură, istorie, geografie, educație plastică, dramaturgie etc) ;

9. Creativitatea în lecția de educație muzicală specializată; modalități de dezvoltare a creativității; formarea gândirii critice, reflexive, autonome și creative; raportul dintre asimilarea cunoștințelor și formarea competențelor;

10. Evaluarea la ora de educație muzicală:

- definiția evaluării, funcțiile acesteia și rolul evaluării în procesul de învățământ și, în special, în lecția de educație muzicală specializată;
- tipuri/forme, metode, instrumente de evaluare specifice;
- demonstrarea eficienței evaluării în lecția de educație muzicală specializată.

11. Dinamica relației profesor-elev în procesul de învățământ: caracteristicile și semnificațiile educaționale ale relației profesor-elev; elemente de deontologie și etică profesională.

Notă: Toate temele prezentate în capitolul de didactica specialității vor fi tratate în funcție de specialitatea candidatului și vor cuprinde exemple din practica personală.

BIBLIOGRAFIE PENTRU DIDACTICA SPECIALITĂȚII

- Albu, Roxana Maria, Anatomia și fiziologia omului, Editura Corint, București, 1996
- Auer, L., *Violin as I teach it*. Rome and London: Buttler & Tanner, 2008.
- Avesalon, I., Metodica predării și studiul instrumentelor de suflat și percuție, Lito, Conservatorul „C. Porumbescu” București, 1980
- Avesalon, I., Principii generale de studiu și interpretare în instrumentele de suflat moderne, Editura Universității Naționale de Muzică București, 2005
- Barbu, C., *Curs de metodica predării și a studiului instrumentelor de coarde (cu arcuș)*, Lito, Conservatorul „G. Dima”, Cluj Napoca, 1987 (ed. a II-a revizuită)
- Balan, Th., *Principii de pianistică*, Editura Muzicală, București, 1966
- Budoiu, I., *Metodica predării cântului*, vol I, Conservatorul de Muzică „Gh. Dima”, Cluj Napoca, 1979
- Butu, Ionela, *Repertoriu de literatură pianistică*, Editura Alfa, Iași, 2003
- Călin, Dragoș, Coman, Lavinia, Vasile, Vasile, *Îndrumar metodic*, Editura Universității Naționale de Muzică, București, 2009
- Coman, Lavinia, *Pianistica modernă*, Editura Universității Naționale de Muzică, București, 2006
- Cortot, A., *Muzica franceză pentru pian*, Editura Muzicală, București, 1966.
- Cristea, S., *Managementul lecției*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007
- Cucoș, C., *Pedagogie*, Editura Polirom, Iași, 2002
- Cucoș, C., *Psihopedagogie pentru examenul de definitivat și gradele didactice*, Editura Polirom, Iași, 2009
- Constantinescu, G. și alții – *Ghid de operă*, Editura Muzicală, București, 1971

Cristescu, Octav, *Cântul*, Editura Muzicală, București, 1963

Dorizo, Al., *Vocea, mecanisme, afecțiuni, corelații*, Editura Muzicală, București, 1972

Dimulescu, Fausta, *Preludiul de la Bach la Debussy. Reper de scriitură pianistică în muzica europeană*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2008

Galamian, I., *Principles of violin playing and teaching*, 1999

Geantă, I., Manoliu, G., *Manual de vioară*, vol. I, Grafoart, București, 2007-2013

Geissler, E.G., *Mijloace de educație*, EDP, București, 1997

Ghiduri de evaluare pe discipline, MEC-SNEE, 2000, 2001

Flesch, C., Rosenblith, E., Mutter, A.-S., *The Art of Violin Playing*, Vol. 1. Editura Rosenblich, E., New York: Carl Fischer, 2000

Goia, I., *Curs de metodică a studiului și predării instrumentelor de suflat*, Iași, Conservatorul de Muzică „George Enescu” (s.a.)

Gorgăneanu-Meteșan Lucia Crinela, *Didactica educației muzicale specializate*, Editura Muzicală, București, 2011

Hîrlav-Maistorovici, Sanda, *Miniatura românească pentru pian din secolul XX și folclorul muzical autohton*, Editura Premier, Ploiești, 2002

Husson, R., *Vocea cântată*, Editura Muzicală, București, 1962

Ionescu-Arbore, A., *Interpretul teatrului liric*, Editura Muzicală, București, 1984

Iarosevici, Gh., *Metodica predării studiului instrumentelor cu coarde*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1962

Ilea, Anca (coordonator), Banciu, Gabriel, Borzea, Viorel, Gorgăneanu, Lucia Crinela, *Ghid metodologic pentru aplicarea programelor școlare din aria curriculară arte*, București, Ministerul Educației și Cercetării – Consiliul Național pentru Curriculum, 2002

Ionescu, M., *Didactica modernă*, Editura Dacia, Cluj, 1995

Iucu, R., *Managementul și gestiunea clasei de elevi*, Editura Polirom, Iași, 2000

Joița, E., *Eficiența instruirii*, EDP, București, 1998

Lupu, Jean, *Educarea auzului muzical dificil*, Editura Muzicală, București, 1988

Ministerul Educației, *Curriculum Național*, București, 1999

Livescu, A., *Despre dicțiune*, Editura Științifică, București, 1986

Moisescu, T., Păun, N., *Opereta*, Editura Muzicală, București, 1969

Neuhaus, H.G., *Despre arta pianistică (trad.)*, Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor din R.S.R., București, 1960

Niculescu-Basu, G., *Cum am cântat eu*, Editura Muzicală, București, 1982

Niță, Teodor, *Interpretarea vocală: fiziologia aparatului vocal: note de curs*, Editura University Press, Galați, 2009

Papilian, Victor, *Anatomia omului*, Editura All, București, 2003

Pașca Eugenia Maria, *Caiet de practică pedagogică*, vol III Dimensiuni ale educației artistice, ediția a II-a, Editura Artes Iasi, 2014

Pănescu George, *Tratat de canto*, Editura Pastel, Brasov, 2004

Pop, Claudia, *Studii muzicologice în arta interpretării vocale*, Editura Universității „Transilvania”, Brașov, 2010

Pop, Claudia, *Vocea cântată și didactica cultivării ei*, Editura Universității „Transilvania”, Brașov, 2004

Preda, V., *Îndrumător pentru folosirea mijloacelor tehnice de instruire*, UBB, Cluj, 1999

Radu, I., *Didactica modernă*, Editura Dacia, Cluj, 1995

Radu, I. T., *Evaluarea procesului de învățământ*, București, EDP, 2001

Radu, I., *Experiența didactică și creativitate*, Editura Dacia

Răducanu, Mircea Dan, *Principii de didactică instrumentală*, Editura Moldova, Iași, 1994

Răducanu, Mircea Dan, *Introducere în teoria interpretării muzicale*, Editura Dan, Iași 2003

Răducanu, Mircea Dan, *Metodica studiului și predării pianului*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1983

Secăreanu, N., *Cântărețul artist*, Editura Muzicală, București, 1965

Strungă, C., *Evaluarea școlară*, Editura de Vest, Timișoara, 1999

Severin, Adriana, *Metodica predării cântului*, Editura Artes, Iași, 2000
Solovăstru, Corneliu Gheorghe, *Să ne cunoaștem aparatul vocal*, Editura Axa, Botoșani, 2002
Soreanu Cristina Mihaela, *Metodica predării cântului, curs*, Editura Universității „Transilvania”, Brașov, 1997
Soreanu, Cristina Mihaela, *Arta cântului: didactica specializării*, Editura Universității „Transilvania”, Brașov, 2009
Stanciu, A., *Violonistica enesciană ca expresie a unei stilistici interpretative*, MediaMusica, Cluj, 2006
Truiculescu, Marin – Marius, *Cântul vocal profesionist*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2011
Vătmanu – Matei, Viorica, *Psihologie și expresivitate scenică*, Editura Universității Naționale de Muzică, București, 2010

NOTĂ: Sunt obligatorii documentele școlare reglatoare în vigoare: planuri-cadru, programe școlare și manualele cuprinse în Catalogul manualelor școlare, valabile în învățământul preuniversitar în anul susținerii examenului.